

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

НАУКОВІ ПРАЦІ МАУП

Засновано у 2001 р.

Випуск 4(27)

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2010

УДК 330-339; 321.7; 159.9
ББК 65.9(4УКР)29-2я43
М58

Редакційна колегія

Подолька А. М., д-р юрид. наук — головний редактор
Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф. — заступник головного редактора
Ігнатченко А. А., канд. техн. наук — відповідальний редактор

Політичні науки

Антонюк О. В., д-р політ. наук, проф., Бабкіна О. В., д-р політ. наук, проф., Бідзюра І. П., д-р політ. наук, Варзар І. М., д-р політ. наук, проф., Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф., Гончаренко О. М., д-р іст. наук, Піляєв І. С., д-р політ. наук, Хижняк І. А., д-р іст. наук, проф., Шуба О. В., д-р політ. наук, проф.

Економічні науки

Захожай В. Б., д-р екон. наук, проф., Дахно І. І., д-р екон. наук, проф., Дмитренко Г. А., д-р екон. наук, проф., Куроченко О. В., д-р екон. наук, проф., Пила В. І., д-р екон. наук, проф., Радзівський О. І., д-р екон. наук, Федоренко В. Г., д-р екон. наук, проф., Шостак Л. Б., д-р екон. наук, проф., Швець В. Я., д-р екон. наук, проф., Баєва О. В., д-р біол. наук, проф.

Психологічні науки

Балл Г. А., д-р психол. наук, проф., Лігоцький А. О., д-р пед. наук, проф., Ложкін Г. В., д-р психол. наук, проф., Приходько Ю. О., д-р психол. наук, проф., Синьов В. М., д-р пед. наук, проф., Чернуха Н. М., д-р пед. наук, проф., Чуприков А. П., д-р мед. наук, проф.

Юридичні науки

Александров Ю. В., канд. юрид. наук, проф., Ануфрієв М. І., д-р юрид. наук, проф., Бородін І. Л., д-р юрид. наук, проф., Бандурка О. О., д-р юрид. наук, проф., Корнієнко М. І., канд. юрид. наук, проф., Курко М. Н., канд. юрид. наук, доц., Марчук В. М., д-р юрид. наук, проф., Подолька А. М., д-р юрид. наук, Юлдашев О. Х., д-р юрид. наук

Рекомендовано до друку Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 9 від 27 жовтня 2010 р.)

Міжрегіональна Академія управління персоналом.

М58 Наукові праці МАУП / редкол.: А. М. Подолька (голов. ред.) [та ін.]. — К. : МАУП, 2001. — Вип. 4(27). — К. : ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. — 212 с.: іл. — Бібліогр. в кінці ст.

У збірнику наукових праць публікуються статті науковців, які займаються проблемами розвитку економіки, політології, психології і права.

Для науковців, викладачів, студентів, а також усіх, кого цікавить розвиток науки в Україні.

Збірник “Наукові праці МАУП” зареєстровано Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України (свідоцтво від 11.04.02 за № 6048, серія КВ) як наукове видання, в якому висвітлюються результати наукових досліджень в галузях економіки, політології, соціології, психології, права, матеріалів наукових конференцій.

Вищою атестаційною комісією України “Наукові праці МАУП” визнано як фахове видання з політичних наук (за постановою Президії ВАК України № 1-05/4 від 26 травня 2010 р.).

ББК 65.9(4УКР)29-2я43+67.9(4УКР)я43

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2010
© ДП «Видавничий дім «Персонал», 2010

ЗМІСТ

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ	5	Медвідь Я. Ф. Страховання в Україні: поняття і види класифікації	77
Арнаутов П. І. Характер взаємодії держави і права як критерій визначення правової державності	5	Сорокіна Н. Є. Інвестиційна діяльність: проблеми та шляхи її активізації	83
Дікареєв О. І., Нгуєн Куїнь Май Енергетична безпека як регіональноутворюючий фактор: міжнародно-правові та політичні аспекти транзиту паливно-енергетичних ресурсів та користування транскордонними родовищами	9	Янковська Ягода Сутність партнерських відносин для перспектив розвитку туристичної галузі Республіки Македонія	88
Гольцов А. Г. Сучасна геополітика як наука	18	Медвідь Я. Ф., Колошко Ю. С. Концесія як механізм розвитку економіки держави	95
Василенко І. М. Теоретичні основи становлення місцевого самоврядування в українському суспільстві і державі	24	Захожай К. В., Паславський О. В. Аналіз системи нарахування заробітної плати на мікрорівні	101
Навроцький В. Б. Особливості миротворчої діяльності НАТО	30	Газанфаров Ельчин Муслим Моральні ризики в банківській діяльності	107
Логвиненко С. В. Геополітичні протиріччя у сучасному світі та проблеми формування нових геополітичних утворень	36	ЮРИДИЧНІ НАУКИ	114
Сітуха С. Д. Регіоналізм як фактор державного будівництва в Україні	41	Арнаутов П. І. Принцип законності у контексті постанови правової державності: питання теорії	114
Шконда В. В., Кальянов А. В. Особливості використання методів кваліметрії в сучасних наукових дослідженнях	45	Дубович Д. Б. Способи підрозбилення документів у структурі механізму злочинних технологій збагачення	119
Цепенда І. Є. Натовські стандарти для країн-кандидатів у період першого розширення Альянсу	49	Зарудний Є. О. Щодо концепції презумпції вини (на матеріалі конституційного звернення Верховного суду України)	124
ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ	54	Кирієнко С. С. Роль адміністративного судочинства у формуванні правосвідомості громадян	127
Захожай В. Б., Грищенко Е. М. Якість обслуговування покупців як підсистема маркетингового ризику	54	Ляшенко Л. Л. Форми і методи адміністративного нагляду	132
Юсеф Н. Н. Торговельно-економічні відносини України з країнами Близького Сходу (Саудівська Аравія, Іран, Єгипет)	62	Солонина В. Ф. Аналіз поняття права на захист у сучасній науці цивільного права	136
Жанкевіч Л. В. Роль господарського контролю та його місце в системі фінансового контролю	72	Шашкова-Журавель І. О., Журавель М. І. Характеристика міжнародно-правової системи протидії дискримінації осіб похилого віку в трудових відносинах	141

Ф. М. МЕДВІДЬ

М. В. ЮХИМЧУК

Міжрегіональна Академія управління персоналом, м. Київ

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ: ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Наукові праці МАУП, 2010, вип. 4(27), с. 178–184

Розглянуто політико-правові засади інноваційної діяльності в Україні. Запропоновано уніфікацію існуючої нормативно-правової бази інноваційної діяльності в Україні та гармонізацію її до норм європейського права.

Сучасна ситуація у світі характеризується багатомірними взаємопов'язаними процесами, де домінуючу роль відіграють процеси глобалізації, основним змістом яких є підвищення інтеграційної складової у світовій економіці, зростання взаємного впливу національних економік та формування нових світових центрів впливу. Цей процес супроводжується посиленням конкуренції між провідними країнами і регіональними утвореннями, посиленням впливу транснаціональних корпорацій та фінансово-промислових груп на економічний і суспільний розвиток національних держав, у тому числі тих, що відіграють провідну роль у світовій політиці.

Прагнучи реалізувати власні національні інтереси, більшість держав світу починає орієнтуватися на адаптацію до глобалізаційних процесів, зокрема на ефективне входження до світової економічної системи на засадах інноваційного розвитку власної економіки. Це стає необхідною запорукою сталого економічного зростання, досягнення відповідного рівня добробуту, а отже, і внутрішньої стабільності — соціальної та політичної [8, 372].

Становлення стратегії національного розвитку України теж передбачає орієнтацію на забезпечення інноваційного шляху розвитку. Ст. 325 ГК визначає: “Інноваційною діяльністю у сфері господарювання є діяльність учасників господарських відносин, що здійснюється на основі реалізації інвестицій з метою виконання довгострокових науково-технічних програм з тривалими строками окупності витрат і впровадження нових науково-технічних досягнень у виробництво та інші сфери суспільного життя” [9, 553].

Ключовим поняттям інвестиційного законодавства є поняття інвестицій. Згідно з ч. 1 ст. 326 ГК інвестиціями у сфері господарювання визнаються довгострокові вкладення різних видів майна, інтелектуальних цінностей та майнових прав в об'єкти господарської діяльності з метою отримання доходу (прибутку) або досягнення іншого соціального ефекту.

Закон України “Про інвестиційну діяльність” (1991 р.) визначає інвестиціями всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що включаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект.

Однією з форм інвестиційної діяльності, що здійснюється з метою впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробництво і соціальну сферу, є інноваційна діяльність. Відповідно до ч. 1 ст. 325 ГК інноваційною діяльністю у сфері господарювання є діяльність учасників господарських відносин, що здійснюється на основі реалізації інвестицій з метою виконання довгострокових науково-технічних програм з тривалими строками окупності витрат і впровадження нових науково-технічних досягнень у виробництво та інші сфери суспільного життя. Правові, економічні та організаційні засади інвестиційної діяльності, її державне регулювання і стимулювання інноваційних процесів базуються на Конституції України і визначаються Господарським кодексом України (ст. 325–332), законами України “Про інвестиційну діяльність” (1991 р.), “Про наукову і науково-технічну експертизу” (1995 р.), “Про наукову і науково-технічну діяльність” (1998 р.),

“Про пріоритетні напрямки розвитку науки і техніки” (2001 р.), “Про інноваційну діяльність” (2002 р.), “Про пріоритетні напрямки інноваційної діяльності в Україні” (2003 р.), “Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків” (2006 р.), іншими нормативно-правовими актами [6, 52–81; 7, 149, 150], а також Концепцією науково-технологічного та інноваційного розвитку України, схваленою Верховною Радою України 13 липня 1999 р. указами Президента України утворено Державне агентство з інвестицій та інновацій (2005 р.), Національну раду з інноваційного розвитку України (2006 р.), а Постановою Кабінету Міністрів України — державну небанківську фінансово-кредитну установу — Українську державну інноваційну компанію (2000 р.).

Разом з тим у ст. 3 Закону України “Про інвестиційну діяльність” міститься більш широке за змістом, ніж у ст. 325 ГК, визначення інноваційної діяльності: “Інноваційна діяльність як одна із форм інвестиційної діяльності здійснюється з метою впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробництво і соціальну сферу, що включає: випуск і розповсюдження принципово нових видів техніки і технологій; прогресивні міжгалузеві структурні зрушення; реалізацію довгострокових науково-технічних програм з великими строками окупності витрат; фінансування фундаментальних досліджень для здійснення якісних змін у стані продуктивних сил; розробку і впровадження нової, ресурсозберігаючої технології, призначеної для поліпшення соціального і екологічного становища”. У Законі України “Про інноваційну діяльність” (ст. 1) акцентується на комерційному використанні результатів інноваційної діяльності, на відміну від положень ст. 325 ГК, яка виступає діяльністю, що спрямована на використання та комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоспроможних товарів і послуг.

Вирішальною ознакою інноваційної діяльності, відповідно до ст. 1 Закону України “Про інноваційну діяльність”, є інновації, тобто новостворені (застосовані) та/або вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва та/або соціальної сфери, які створюються в результаті її здійснення та/або застосовуються у процесі її здійснення.

Отже, інноваційну діяльність можна розглядати як одну з економіко-правових форм інвес-

тування (вкладення інвестицій в об’єкти господарської та інших видів суспільної діяльності з метою отримання певного соціально-економічного ефекту).

Ч. 2 ст. 326 ГК встановлює, що формами інвестування інноваційної діяльності є: державне (комунальне) інвестування, що здійснюється органами державної влади або органами місцевого самоврядування за рахунок бюджетних коштів та інших коштів відповідно до закону; комерційне інвестування, що здійснюється суб’єктами господарювання за рахунок власних або позичкових коштів з метою розвитку бази підприємництва; соціальне інвестування, що здійснюється в об’єкти соціальної сфери та інших невиробничих сфер; іноземне інвестування, що здійснюється іноземними юридичними особами або іноземцями, а також іншими державами; спільне інвестування, що здійснюється суб’єктами України разом з іноземними юридичними особами чи іноземцями.

Дослідженням практичних і теоретичних проблем здійснення інноваційної діяльності займалися багато вітчизняних фахівців-теоретиків (Т. У. Буніч, П. Н. Завлін, А. С. Кулагін, Л. И. Леонт’єв, А. Ю. Юданов та ін.). Зарубіжні дослідники В. Беренс, Р. Друккер, Д. Кларк, Р. Портер, Й. Шумпетер та ін. розвинули сучасну теорію економічних відносин, які відображають інноваційний характер підприємництва у виробничій сфері. Однак велика частина робіт цих учених носить переважно загальнотеоретичний характер чи присвячена розв’язанню окремих аспектів проблем [15, 56].

Сучасний етап розвитку економіки України характеризується зміною пріоритетів національного прогресу. Так, світове співтовариство в умовах глобалізації суспільних та соціально-економічних процесів визначає відправним фактором суспільного прогресу саме розвиток людини та якісні внески в людський потенціал, відносно яких культура виробництва, продуктивність праці та інші пріоритети вважаються вторинними. На сьогодні, досягнення економічного розвитку шляхом широкомасштабного введення у господарський обіг таких продуктів інтелектуальної праці, як знання, технології, науково-технічні розробки, тощо для їх комерціалізації та досягнення соціально-економічного ефекту, визнається моделлю інноваційного розвитку економіки Євросоюзу.

Обраний Україною шлях інтеграції до Євросоюзу вимагає зближення та інтеграцію національної економічної системи до систем країн ЄС. Це

ставить Україну перед вибором запровадження тієї моделі розвитку, яка прийнята ЄС за базову, тобто моделі інноваційного розвитку [12, 56]. Особливими вимогами до характеру та темпів розвитку національної економіки після її виходу із багаторічного глибокого кризового стану стають завдання забезпечення її відтворювального інноваційного циклу на новій технологічній основі в умовах ринкової економіки, а також забезпечення соціальної спрямованості цього відтворювального циклу з максимально ефективним використанням інноваційного потенціалу країни, внутрішніх та зовнішніх ресурсів, досягнення випереджальних темпів динаміки розвитку порівняно з провідними країнами світу відповідно до напрямку прогресу світової економіки.

Таким чином, утвердження інноваційної моделі розвитку національної економіки забезпечить її конкурентоспроможність та вихід на траєкторію сталого розвитку. Тому перехід до інноваційної моделі розвитку національної економіки поступово стає імперативом державної політики. Це полягає насамперед у встановленні ефективного правового регулювання відносин у сфері інновацій. Сучасна нормативно-правова база (закони, укази Президента, підзаконні акти у формі постанов уряду, наказів центральних органів виконавчої влади тощо) стосовно науково-технічної та інноваційної діяльності налічує близько 200 документів [10, 187].

Україна першою серед держав СНД законодавчо закріпила курс на науково-технологічне оновлення економіки. У прийнятому в 1991 р. Законі України “Про основи державної політики у сфері науки і науково-технічної політики” було констатовано, що саме науково-технічний прогрес є головним фактором розвитку суспільства і проголошено, що “державна надає пріоритетну підтримку розвитку науки як визначального джерела економічного зростання”. У дещо іншій редакції ця теза підтверджена і в Законі України “Про наукову і науково-технічну діяльність”, який був прийнятий у 1998 р. замість названого вище: “Розвиток науки і техніки є визначальним фактором прогресу суспільства, підвищення добробуту його членів, їх духовного та інтелектуального зростання” [13, 15].

Реалізація такого спрямування політики держави, вибір інноваційної моделі розвитку економіки конкретизувались Постановою Верховної Ради України від 13 липня 1999 р. № 916-XIV, якою була затверджена Концепція науково-технологічного та інноваційного розвитку України, та ря-

дом законів України: “Про спеціальну економічну зону “Яворів” (від 15 січня 1999 р. № 402-XIV); “Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків” (16 липня 1999 р. № 991-XIV); “Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки” (11 липня 2001 р. № 2623-III); “Про інноваційну діяльність” (4 липня 2002 р. № 40-IV); “Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні” (16 січня 2003 р. № 433-IV); “Про загальнодержавну комплексну програму розвитку високих технологій” (9 квітня 2004 р. № 1676-IV); “Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій” (14 вересня 2006 р. № 143-V); “Про науковий парк “Київська політехніка” (22 грудня 2006 р. № 523-V).

Орієнтація на інноваційний алгоритм розвитку знайшла своє відображення в Угоді про партнерство і співробітництво з Європейськими Співтовариством 14 червня 1994 р., яка набула чинності 1 березня 1998 р., в Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу, затвердженій Указом Президента України від 11 червня 1998 р. № 615/1998, а також у Стратегії економічного та соціального розвитку України “Шляхом європейської інтеграції” на 2004–2015 роки”, затвердженій Указом Президента України від 28 квітня 2004 р. № 493/2004.

Цими документами та численними підзаконними актами в Україні була створена досить солідна нормативно-правова база, якою не тільки передбачалась загальна орієнтація на інноваційний розвиток економіки, а й окреслювались основні механізми втілення в життя такого курсу державою. Проте реальне включення в дію більшості цих механізмів в Україні не відбулося.

При цьому Верховна Рада України, на жаль, не виявила достатньої послідовності: затвердивши законодавчо норми прямої дії, вона легко погоджувалась з пропозиціями виконавчої влади про призупинення дії відповідних статей законів, спочатку тимчасово, а потім і вилучення їх повністю [12, 80]. Таким способом більш ніж наполовину було вихолощено Закон України “Про наукову і науково-технічну діяльність” — реально діють у ньому лише статті про пенсійне забезпечення науковців.

Ще більш драматична історія Закону України “Про інноваційну діяльність”. Після вилучення з нього ст. 21 та 22, він практично втратив, на думку фахівців, свій сенс і перетворився на суто декларативний документ, в якому визначається певна термінологія і розповідається про поширені в

світі механізми впливу держави на інноваційні процеси, але жоден з цих механізмів реально не запроваджується. Можливо, спроба організувати підтримку й стимулювання всіх без винятку інноваційних проектів, закладена в першій редакції закону, була дещо передчасною [3].

На превеликий жаль, на таку саму нікому не потрібну імітацію реальної справи перетворилися визначення пріоритетних напрямів науково-технічної та інноваційної діяльності і формування та реалізація державних науково-технічних програм (механізм формування інноваційних програм нашим законодавством взагалі не передбачено). Сама ідея формування на конкурсних засадах державних науково-технічних програм, спрямованих на реалізацію пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки в Україні, була скомпрометована вже тим, що на їх виконання Мінфіном виділялась неприпустимо мала частка коштів від загального фінансування науки. Тобто насправді вони ніяк не відповідали самому поняттю “пріоритетні”.

Відповідно до законодавства державну підтримку одержують суб’єкти господарювання всіх форм власності, що реалізують в Україні інноваційні проекти, у тому числі підприємства всіх форм власності, які мають статус інноваційних. З огляду на зазначене, постає необхідність повного розуміння терміна “інновації” як з наукової, так і законодавчої точки зору. Відповідно до сучасного міжнародного стандарту, закріпленого у документах Європейської комісії, інновація розглядається як кінцевий результат творчої діяльності, який отримав втілення у вигляді новітньої або вдосконаленої продукції, що реалізується на ринку, або нового чи вдосконаленого технологічного процесу, який використовується у практичній діяльності [14, 127].

Наведені визначення інновації певною мірою знайшли своє відтворення у ст. 1 Закону України “Про інноваційну діяльність”, де інновації надається універсальне визначення: інновації — новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери.

Інноваційна діяльність, як і базова категорія “інновація”, не має однозначного визначення серед науковців, а визначення інноваційної діяльності в законодавстві України не узгоджені між

собою. Так, ст. 1 Закону України “Про інноваційну діяльність” передбачено, що інноваційна діяльність — діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоспроможних товарів і послуг. Ст. 3 Закону України “Про інвестиційну діяльність” інноваційну діяльність визначено як одну з форм інвестиційної діяльності, яка здійснюється з метою впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробництво і соціальну сферу, що включає: випуск і розповсюдження принципово нових видів техніки і технології; прогресивні міжгалузеві структурні зрушення; реалізацію довгострокових науково-технічних програм з тривалими строками окупності витрат; фінансування фундаментальних досліджень для здійснення якісних змін у стані продуктивних сил; розробку і впровадження нової, ресурсозберігаючої технології, призначеної для поліпшення соціального й екологічного становища [3].

Господарський кодекс України розглядає інноваційну діяльність лише у сфері господарювання та визначає її як діяльність учасників господарських відносин, що здійснюється на основі реалізації інвестицій з метою виконання довгострокових науково-технічних програм з тривалими строками окупності витрат і впровадження нових науково-технічних досягнень у виробництво та інші сфери суспільного життя (ст. 325) [2].

При визначенні поняття інноваційної діяльності у навчально-методичних та наукових працях акцентується увага на зв’язках інноваційної діяльності з науково-технічною діяльністю та з впровадженням науково-технічних розробок. Так, В. О. Гусев у своєму навчальному посібнику “Державна інноваційна політика як засіб розвитку національної економіки” виводить поняття інноваційної діяльності таким чином: існує типове визначення інноваційної діяльності як діяльності з доведення науково-технічних ідей, винаходів, розробок до результату, який може бути практично використаний. У повному обсязі інноваційна діяльність включає всі види наукової діяльності, проектно-конструкторські, технологічні, дослідні розробки, діяльність з освоєння нововведень у виробництві. Інноваційна діяльність за характером є системною та багатоплановою діяльністю, за якою поєднуються організаційні, соціальні та технологічні нововведення і в ході впровадження яких формується нова модель розвитку, перетворення та використання економічних, природних та суспільних ресурсів.

З усього наведеного В. О. Гусев отримує інтегроване універсальне визначення: інноваційна діяльність — це цілеспрямовані дії, що здійснюються за будь-яким видом діяльності або у будь-якій її предметній сфері шляхом залучення засобів інтелектуальної діяльності та механізмів її підтримки, притаманних певній предметній сфері діяльності, з метою отримання різного роду ефектів (економічного, екологічного, науково-технічного, соціального та ін.) від упровадження в практику нового продукту (інноваційного), який включає новий товар, новітню або вдосконалену технологію, послугу, оригінальний підхід до розв'язання проблеми, що затребувано суспільством або його інститутами, при цьому змінюються якісні характеристики як самої сфери інноваційної діяльності, так і сегмента споживання або застосування цього продукту [5, 45].

Держава, як один із основних суб'єктів інноваційної діяльності, забезпечує впровадження інноваційних процесів у національну економіку та встановлення досконалого правового регулювання відносин у цій сфері. Спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері інноваційної діяльності є Державне агентство України з інвестицій та інновацій (Держінвестицій), діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через першого віце-прем'єр-міністра України. До основних завдань Держінвестицій належить: участь у формуванні та забезпеченні реалізації державної політики у сфері інвестицій та інноваційної діяльності та створення національної інноваційної системи для забезпечення проведення ефективної державної інноваційної політики, координація роботи центральних органів виконавчої влади у сфері інноваційної діяльності (постанова Кабінету Міністрів України від 16 травня 2007 р. № 749 “Деякі питання Державного агентства України з інвестицій та інновацій”).

Ключовою проблемою державної інноваційної політики є формування та забезпечення реалізації її пріоритетів як головних та найважливіших напрямів системної діяльності. Державні пріоритети інноваційної діяльності викладені в Законі України “Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні”, який визначає правові, економічні й організаційні засади формування та реалізації пріоритетних напрямів інноваційної діяльності в країні [4, 22].

Пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні — науково, економічно і соціально обґрунтовані та законодавчо визначені напрями

інноваційної діяльності, спрямовані на забезпечення потреб суспільства у високотехнологічній конкурентоспроможній, екологічно чистій продукції, високоякісних послугах та збільшення експортного потенціалу держави. Пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні зобов'язують органи виконавчої влади всіх рівнів створювати режим найбільшого сприяння виконанню робіт, спрямованих на реалізацію відповідних пріоритетних напрямів, та концентрації на них фінансово-економічних та інтелектуальних ресурсів. Стимулювання конкуренції та обмеження монополії забезпечує поширення інновацій на загальноекономічному рівні. Нормативною базою сприяння конкуренції є антимонопольне законодавство, спрямоване на розвиток конкурентного підприємництва, обмеження діяльності підприємств-монополістів, створення передумов для демонополізації економіки, запобігання недобросовісній конкуренції [13, 18].

Серед основних проблемних моментів у законодавчому забезпеченні інноваційної діяльності в Україні можна виокремити такі. Обмеження інноваційної діяльності є наслідком неефективного державного впливу, зокрема податкових пільг, антимонопольного, патентно-ліцензійного та кон'юнктурного регулювання технологічного оновлення виробництва. Українським законодавством визначено лише одну пільгу для інноваційної діяльності — оподаткування в розмірі 50 % від чинної ставки прибутку від реалізації інновацій інноваційними центрами, занесеними до державного реєстру. Тобто всі підприємства фактично позбавлені пільг в інноваційній діяльності, якщо вони не зазначені інноваційними центрами, що припиняє їх наукові та проектно-конструкторські роботи, освоєння і впровадження нових технологій та виробництво нової продукції. Пільги, які існували в Законі України “Про оподаткування прибутку підприємств і організацій” 1992 р., давали змогу стимулювати творчу інноваційну діяльність, розробляти конкурентоспроможні новації, що забезпечувалось звільненням від оподаткування їх прибутку. Абсолютне вилучення цих пільг фактично ліквідувало всі стимули для існування інноваційної діяльності на підприємствах [11, 202].

Розробка інноваційної політики має здійснюватися з урахуванням усіх економічних рівнів та тенденцій їх розвитку. Провідні країни світу (США, Японія, ЄС) сформували свої інноваційні національні системи і переходять до інших рівнів інноваційної політики, що передбачає розробку

єдиної інноваційної політики для держав — членів співтовариства та створення єдиного інноваційного простору та ринку. Це зумовлено посиленням міжнародних інтеграційних процесів, введенням єдиної економічної політики, загостренням конкуренції на світових ринках, що спричинило появу якісно нової можливості інноваційного розвитку та міждержавного співробітництва в інноваційній сфері на гіперрівні. Метою об'єднання національних інноваційних систем країн — членів ЄС є побудова динамічної економіки, яка базується на знаннях та повинна забезпечити ЄС світове лідерство. Водночас, з метою об'єднання зусиль вчених різних країн була проголошена концепція створення єдиного дослідницького простору в Європі та визначені конкретні кроки у вирішенні цієї проблеми [12, 66]. Найбільша увага приділялася окресленню таких напрямів, як отримання найбільших інноваційних переваг за рахунок національних і загальноєвропейських зусиль у підтримці досліджень та створенні відповідальної інфраструктури.

Формування спільного інноваційного простору стало можливим завдяки створенню національних інноваційних систем, що базується на відповідній державній політиці та законодавстві, яке забезпечує розвиток економіки європейських країн за рахунок підвищення ефективності використання науково-технічного потенціалу шляхом прискореного створення та швидкої комерціалізації високотехнологічної продукції масового попиту. Інноваційна політика ЄС реалізується шляхом виконання Шостої Рамкової програми, в якій сформовані пріоритетні напрями науково-технічного співробітництва з 60-ма країнами світу, у тому числі й західноєвропейським регіоном. За даними комісії ЄС, частка підприємств, що здійснюють інноваційну діяльність, становить 51 %, найвищий рівень інноваційної активності у промисловості досягнуто в Ірландії (72 %), Німеччині (68 %). Науково-технічна інтеграція ЄС на сучасному етапі передбачає створення спільного інноваційного ринку, міжнародних мереж обміну досвідом у сфері інновацій та різних програм науково-технічного співробітництва [4, 27].

Отже, для переходу економіки країни на інноваційний шлях розвитку необхідне досконале нормативно-правове забезпечення. Норми про інноваційну діяльність, що містяться в багатьох актах різних галузей законодавства України і за якими інновації є складовими інвестиційного процесу, утворюють в Україні законодавчу базу

для здійснення і розвитку науково-технічної та інноваційної діяльності, яка має доволі виразні ознаки постійного вдосконалення, але результативність її впливу на розвиток інноваційних процесів ще недостатня [14, 300].

Чинна законодавча база науково-технологічного та інноваційного розвитку, незважаючи на значні зусилля, витрачені на її розробку, не відповідає сучасним вимогам і практично не впливає на темпи такого розвитку, правове регулювання інноваційної діяльності в Україні носить громіздкий, суперечливий і взаємодоповнюючий характер у різних нормативно-правових актах, тому вимагає уніфікації та гармонізації з нормами європейського законодавства. У ній залишається низка невирішених питань: стимулювання інноваційної діяльності та витрат на наукові дослідження і розробки, формування інноваційних венчурних фондів, реалізації політики інноваційних пріоритетів держави, використання для цього можливостей і переваг програмно-цільового підходу. Втілення в життя Стратегії інноваційного розвитку України вимагає істотного вдосконалення законодавчої бази та розробки нового системного нормативно-правового й організаційно-методичного забезпечення. Україна на сьогодні чи не єдина країна Європи, в якій ніяк не стимулюються інвестиції у наукові дослідження і розробки, практично відсутній вплив держави на інноваційні процеси в економіці, в силу чого внаслідок недостатньої підтримки держави продовжується деградація наукового потенціалу. Без вирішення цих проблем всі заклики про переведення економіки на інноваційний шлях розвитку залишатимуться порожніми деклараціями і пустими розмовами.

Література

1. Конституція України: Із змінами, внесеними Законом України № 2222-IV від 8 грудня 2004 р. — К.: Велес, 2006. — 48 с.
2. Господарський кодекс України // ВВР України. — 2003. — № 18–22. — Ст. 144.
3. Закон України “Про інвестиційну діяльність” від 15 червня 2001 р.
4. Геєць В. М. Інновативно-інноваційний шлях розвитку, модернізаційний проект розвитку української економіки і суспільства початку XXI століття // Банківська справа. — 2003. — № 4(52). — С. 3–32.
5. Гусев В. О. Державна інноваційна політика як засіб розвитку національної економіки: Навч. посіб. — К.: Вид-во НАДУ, 2007. — 60 с.

6. Інноваційний розвиток України: політико-правові аспекти: Монографія / За ред. В. П. Горбатенка. — К.: ТОВ "Вид-во "Юрид. думка", 2006. — 248 с.

7. Медвідь Ф. М., Медвідь Я. Ф. Державна регуляторна політика у сфері інвестиційної діяльності в Україні: нормативно-правове забезпечення // Історія української науки на межі тисячоліть: Збірник наукових праць / Відп. ред. О. Я. Пилипчук. — Вип. 34. — К., 2008. — С. 145–150.

8. Медвідь Ф. М. Інноваційна діяльність в Україні: правове регулювання // Фінансова сфера та її роль у зростанні конкурентних переваг національних економік: Матеріали науково-практичної конференції. — Ч. II. — Ірпінь: НУДПС України, 2009. — С. 372–375.

9. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України. — 2-ге вид., допов. і переробл. — К.: Юрінком Інтер, 2008. — 720 с.

10. Постанова КМУ "Питання Української державної інноваційної компанії" від 15.06.2000 р. № 979 // Питання

Української державної інноваційної компанії // Офіц. вісн. України. — 2000. — № 25. — Ст. 1048.

11. Ващенко К. О., Варналій З. С., Воротін В. Є., Геєць В. М., Лібанова Е. М. та ін. Про стан та перспективи розвитку підприємництва в Україні: Національна доповідь. — К.: Держкомпідприємництва, 2008. — 226 с.

12. Россия и Украина в свете индикаторов Европейского инновационного табло / Под ред. Н. И. Ивановой, И. Ю. Егорова. — К.: Госкомстат Украины, 2008. — 93 с.

13. Рубан В., Чубукова О., Некрасов В. Інноваційна модель стратегічного розвитку України: Методологія і досвід // Економіка України. — 2003 — № 6(499). — С. 14–19.

14. Стельмашук А. М. Державне регулювання економіки: Навч. посіб. — Тернопіль: ТАНГ, 2000. — 315 с.

15. Стеченко Д. М. Державне регулювання економіки: Навч. посіб. — К.: МАУП, 2000. — 176 с.

В умовах адаптації до глобалізаційних процесів ефективно входження до світової економічної системи відбувається на засадах інноваційного розвитку власної економіки. Проаналізовано сучасний стан нормативно-правової бази забезпечення інноваційного розвитку в Україні і запропоновано її уніфікацію.

В условиях адаптации к глобализационным процессам эффективный вход к мировой экономической системе происходит на основах инновационного развития собственной экономики. Проанализировано современное состояние нормативно-правовой базы обеспечения инновационного развития в Украине и предложено ее унификацию.

In the conditions of adaptation to the globalisation processes the effective entrance to the world economic system takes place on bases of innovative development of own economy. The modern state of normatively-legal base of providing of innovative development is analysed in Ukraine and offered its standardization.

Надійшла 16 листопада 2010 р.